

INSTYTUT
AKTYWIZACJI
REGIONÓW

ROZWÓD

ŚRODKI

ZASKARŻENIA

Niniejszy informator ma na celu przedstawienie podstawowych zagadnień związanych z przywołanym tematem i powstał w ramach realizacji zadania edukacji prawnej realizowanej w 2021 roku przez Instytut Aktywizacji Regionów

Spis treści

I. ŚRODKI ZASKARŻENIA W SPRAWACH O ROZWÓD	3
II. SKUTKI ROZWODU	6

I. ŚRODKI ZASKARŻENIA W SPRAWACH O ROZWÓD

Od wyroku sądu pierwszej instancji w sprawie o rozwód każdej ze stron postępowania przysługuje apelacja.

Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia stronie skarżącej wyrok rozwodowy wraz z uzasadnieniem. Apelację od wyroku sądu okręgowego rozpoznaje sąd apelacyjny w składzie trzech sędziów zawodowych. Jeżeli strona nie zgłosiła wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku na piśmie w terminie 7 dni od dnia publikacji orzeczenia, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku.

Termin do wniesienia apelacji jest również zachowany, gdy przed jego upływem strona skarżąca wyrok wniosła apelację bezpośrednio do sądu drugiej instancji.

Pamiętać należy, że wniosek o doręczenie wyroku rozwodowego z uzasadnieniem podlega opłacie sądowej w wysokości 100,- zł.

Apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać:

- 1/ oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości czy w części;
- 2/ zwięzłe przedstawienie zarzutów; 3/ uzasadnienie zarzutów;
- 4/ powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów lub dowodów;
- 5/ wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia.

Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, jeżeli przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że cofnięto pozew lub apelację albo zachodzi nieważność

W wyniku rozpoznania apelacji sąd drugiej instancji może: 1/ oddalić apelację,

2/ zmienić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy,

3/ uchylić wyrok, znieść postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania,

4/ uchylić wyrok oraz odrzucić pozew lub umorzyć postępowanie, 5/ uchylić wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem.

Drugim środkiem odwoławczym w postępowaniu rozwodowym, obok apelacji, jest zażalenie. W sprawach o rozwód zażalenie przysługuje na postanowienia, których przedmiotem jest:

- 1/ zwrot pisma wniesionego jako pozew, z którego nie wynika żądanie rozpoznania sprawy; 2/ zwrot pozwu;
- 3/ odmowa odrzucenia pozwu;
- 4/ przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
- 5/ zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania;
- 6/ zwrot kosztów, określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, zwrot opłaty lub obciążenie kosztami sądowymi - jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy;
- 7/ odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie;
- 8/ oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji;
- 9/ rygor natychmiastowej wykonalności;
- 10/ wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania;
- 11/ stwierdzenie prawomocności orzeczenia;
- 12/ skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia;
- 13/ odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 14/ sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa;
- 15/ zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu;
- 16/ oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego;
- 17/ zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem;
- 18/ odrzucenie zażalenia.

Zażalenie na postanowienia o jakich mowa w pkt 1 – 6 wnosi się do sądu drugiej instancji, natomiast zażalenia na postanowienia o jakim mowa w pkt 7 – 18 rozpoznaje inny skład sądu pierwszej instancji.

W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd uzasadnia z urzędu postanowienie kończące to postępowanie. W sprawach, w których zażalenie oddalono lub zmieniono zaskarżone postanowienie, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem.

Termin do wniesienia zażalenia wynosi tydzień od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. Jeżeli przy wydaniu postanowienia sąd odstąpił od jego uzasadnienia, termin liczy się od dnia ogłoszenia postanowienia, a jeżeli podlegało ono doręczeniu - od dnia jego doręczenia.

Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

Skarga kasacyjna w sprawach o rozwód

W sprawach o rozwód nie przysługuje skarga kasacyjna. Skarga kasacyjna przysługuje natomiast od rozstrzygnięcia zawartego w wyroku rozwodowym o podziale majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. Skarga kasacyjna przysługuje także od rozstrzygnięcia zawartego w wyroku rozwodowym dotyczącego eksmisji.

Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach:

1/ naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;

2/ naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Wznowienie postępowania w sprawach o rozwód

W sprawach o rozwód można żądać wznowienia postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem. Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności:

1/ jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia;

2/ jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe;

a nadto można żądać wznowienia postępowania gdy:

3/ Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie;

4/ wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;

5/ wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa;

6/ w późniejszym okresie wykryto prawomocny wyrok, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykryto takie fakty lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu;

7/ na treść wyroku miało wpływ postanowienie niekończące postępowania w sprawie, wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, uchylone lub zmienione zgodnie z art. 416(1) k.p.c.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Od wyroku rozwodowego przysługuje skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Od tego samego wyroku strona może wnieść tylko jedną skargę.

II. SKUTKI ROZWODU

Prawomocny wyrok rozwodowy powoduje wiele skutków prawnych zarówno o charakterze majątkowym, jak i nie majątkowym.

Do najważniejszych konsekwencji jakie niesie za sobą orzeczenie rozwodu możemy zaliczyć:

- ustanie małżeństwa – z chwilą uprawomocnienia się wyroku rozwodowego małżonkowie stają się osobami stanu wolnego;
- możliwość zawarcia nowego związku małżeńskiego;

- możliwość powrotu do poprzedniego nazwiska jednego z małżonków – powrót do poprzedniego nazwiska wymaga złożenia w ciągu 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku rozwodowego oświadczenia o powrocie do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa, oświadczenie należy złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego lub konsulem; w przypadku niedotrzymania terminu o jakim mowa powyżej możliwa jest zmiana nazwiska w trybie administracyjnym, wskazując istnienie ważnych powodów; pamiętać należy, że małżonek rozwiedziony nie może domagać się od byłego małżonka zmiany nazwiska, które ten uzyskał na skutek zawarcia związku małżeńskiego;
- ustanie praw i obowiązków małżeńskich, do których zaliczyć należy m.in. obowiązek zachowania wierności, wspólnego pożycia, niesienia wzajemnej pomocy, przyczyniania się do zaspokojenia potrzeb rodziny, wypłacania wynagrodzenia dorąk drugiego małżonka, prawa do korzystania z mieszkania;
- utrata prawa wspólnego przysposobienia dziecka;
- utrata prawa do domniemania pochodzenia dziecka od męża matki, które urodziło się po upływie trzystu dni od dnia ustania związku małżeńskiego; jeśli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od dnia ustania małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę dziecka drugiego związku małżeńskiego, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża;
- ustanie ustawowej wspólności majątkowej – z chwilą uprawomocnienia się wyroku rozwodowego dotychczasowa współwłasność łączna małżonków przekształca się we współwłasność w częściach ułamkowych;
- możliwość podziału majątku
- wyłączenie od dziedziczenia ustawowego – z chwilą uprawomocnienia się wyroku rozwodowego byli małżonkowie zostają wykluczeni z kręgu spadkobierców ustawowych; rozwiedzionemu małżonkowi nie przysługuje prawo do zachowku, a także traci prawo do zapisu naddziałowego obejmującego przedmioty urządzenia domowego; podkreślić należy, że istnieje możliwość wyłączenia współmałżonka spadkodawcy od dziedziczenia przed orzeczeniem rozwodu w sytuacji, gdy spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu z winy drugiego małżonka, a żądanie to było uzasadnione, w takim przypadku wyłączenie małżonka od dziedziczenia następuje na podstawie orzeczenia sądu; jeśli śmierć małżonka nastąpi w trakcie sprawy o rozwód (przed uprawomocnieniem się orzeczenia) pozostały przy życiu małżonek może dziedziczyć majątek zmarłego; pamiętać jednak należy, że był małżonek może dziedziczyć na podstawie testamentu;
- powstanie uprawnienia do żądania od byłego małżonka alimentów- małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego; ponadto jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczyniać się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku; obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa; jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek

ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni;

- zmiana zasad sprawowania władzy rodzicielskiej oraz utrzymywania kontaktów ze wspólnymi dziećmi stron;
- określenie zasad dotyczących ponoszenia kosztów utrzymania wspólnych dzieci stron;
- prawo do renty rodzinnej – małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli w dniu śmierci męża miała prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową; podkreślić należy, że aby ubiegać się o rentę rodzinną należy spełnić dodatkowe warunki tj. małżonka w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy, albo wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli się kształci lat 18, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej;
- skutki podatkowe – rozwiedziony małżonek odpowiada cały swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, ale tylko do wysokości wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym;
- prawo do odmowy zeznań - pomimo orzeczenia rozwodu byli małżonkowie mogą w dalszym ciągu skorzystać z prawa do odmowy zeznań w postępowaniu karnym oraz w postępowaniu cywilnym; odmowa zeznań nie jest jednak dopuszczalna w sprawach o prawa stanu, z wyjątkiem spraw o rozwód.